

tuum esse, et vidisse corruptionem. Tum quia loquens de Christo, et supponit eum mortuum esse, cum resurrexisse affirmet, et negat vidisse corruptionem.

2. Ratio præterea, qua D. Thomas confirmat assertionem, est optima. Summa ejus est, quia, sicut non decuit Christum corporis morbis et infirmitatibus subiacere, aut ex ægritudine mori, ne videretur hæc necessitate potius naturæ quam voluntate pati, ita non decuit post mortem pati corruptionem, ne mors ejus naturæ infirmitati adscriberetur. Et in solutione ad primum, addit rationem aliam. Nam Christus mortem assumpsit propter nostram utilitatem; corporis autem mortui corruptio non erat nobis necessaria aut utilis, quia per illam nec mereri jam poterat, nec satisfacere; quin potius posset esse nobis impedimento, si propter hujusmodi corruptionem corporis, quispiam aut de veritate voluntariæ mortis resurrectionisve, aut de virtute divinitatis illi corpori conjunctæ dubitaret. Atque in hunc modum interpretatur illud Psal. 29: *Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?* id est, si descendero, seu si corpus meum putrefiat, impediatur fructus et utilitas sanguinis effusi. Quo sensu interpretantur etiam hæc verba Augustinus et Hieronymus. Et est satis accommodatus sensus, quamvis spiritualis magis quam litteralis videatur. Tertia conjectura, et satis litteralis, addi potest. Quia cum corpus Christi paulo post esset suscitandum, non oportuit eum in cinerem redigi. Ut enim Origenes notat, lib. 2 contra Celsum, ideo Christus non permisit ossa sua confringi, sed integrum corpus manere voluit, ut significaret cito esse resurrecturum; multo magis ergo permittere non debuit corpus suum putrefieri, aut in cineres solvi.

3. *Corpus Christi defunctum suapte natura obnoxium corruptioni.* — In solutione ad secundum sentit D. Thomas corpus Christi mortuum, ac suæ naturæ relictum, naturaliter fuisse corrumpendum, atque adeo divinæ virtutis fuisse omnino incorruptum conservari. Quæ sententia communis est Theologorum in 3, dist. 21 (ubi præsertim videri possunt Scotus et Gabriel), et omnino indubitata videtur. Quia necessario sequitur ex vera compositione mortalis corporis ex quatuor elementis atque humoribus. Quocirca sicut in priori tomo, q. 14, ostendimus, Christi corpus mortale, sublata omnipotentia divina, necessitate quadam naturali fuisse subjectum

passionibus corporis, ita dicendum est de corpore jam defuncto quoad ulteriorem corruptionem ac resolutionem, nisi divina virtute specialiter conservaretur.

4. *Objectio.* — Contra hanc vero doctrinam citari solet Henricus, Quodl. 12, quæst. 12, dicens, corpus illud ex vi solius unionis non potuisse naturaliter corrumpi hoc genere corruptionis. Cui sententiæ favet Damascenus, lib. 3 de Fide, cap. 28, dicens corpus Christi fuisse incorruptibile illo genere corruptionis. Sed in hoc non potest esse inter Catholicos controversia, nisi fortasse in modo loquendi. Et imprimis Damascenus seipsum exponit, dicens: *Secundo corruptionis significatu* (scilicet per resolutionem) *incorruptibile, hoc est, interitus expers corpus Domini confitemur, quemadmodum pii Patres nobis tradiderunt*; solum ergo appellat incorruptibile, quia secundum divinam providentiam non potuit talem corruptionis modum pati. Quod recte exposuit Elias Creten., super orat. 1 Nazian., his verbis: *Cum Domini corpus, ut communem cum omnibus essentiam habens, mortale esset, proinde etiam ut alia similia, mortem obibat; at vero ob Verbi in ipsum inscensionem, non jam, ut ipsius naturæ consentaneum erat, corrumpebatur, verum ob inhabitantem in ipsum Deum Verbum, a labe, a corruptione integrum servabatur. Atque admirabili modo hæc duo concurrerunt, nempe ut omnium hominum mors in Dominico corpore impleteretur, et item mors ac corruptio propter socium Verbum extingueretur.* Quocirca, cum hoc genus providentiæ et præservationis esset quodammodo debitum ratione unionis, potest dici quodammodo naturale, non quia sola unio per se ac formaliter sumpta sufficeret ad præservandum illud corpus a corruptione, nec quia intrinseca dispositio et qualitas illius corporis natura sua non esset corruptioni obnoxia. Neque enim existimandum est corpus illud statim post animæ separationem fuisse aliqua intrinseca qualitate affectum, quæ vim haberet resistendi omni corruptenti, omnemque peregrinam alterationem impediendi; hoc enim sine ullo fundamento vel auctoritate fingeretur. Hujusmodi enim dispositionem consecutum est illud corpus per resurrectionem; antea vero tale permanens, quale exterius apparebat; et ideo lancea aperiri potuit, et potuissent etiam crura ejus confringi, si Deus permitteret, et potuit etiam frigefieri; ac denique de facto passum est hujusmodi alterationes, usque ad illum gradum,

in quo naturaliter posset conservari absque ulla putrefactione. Neque Henricus, loco citato, docet oppositum; imo expresse dicit quod illud corpus esset putrefactum cursu naturali, et miraculose fuerit præservatum. Addit vero, hoc miraculum sequi ex priori unione, et ideo fuisse futurum divina providentia ita ordinante, etiam si diu dilata esset resurrectio. Sine causa ergo Scot., in 3, d. 21, quæst. unica, Henricum reprehendit, et cum eo de modo loquendi potius quam de re ipsa content.

DISPUTATIO XLI,

In tres sectiones distributa.

DE HIS QUÆ POST MORTEM CIRCA CHRISTI CORPUS FACTA SUNT.

In superioribus disputationibus usque ad Christi mortem explanandam pervenimus; reliquum ergo est, antequam de resurrectione dicamus, ut de partibus separatim, corpore, scilicet, et animo, quid videlicet in utraque illo tempore actum sit, inquiremus. Tria vero potissimum sunt quæ ab Evangelistis narrari videntur facta circa corpus Christi defunctum. Primo, quod latus ejus lancea apertum sit; deinde, quod depositum fuerit de cruce, et præparatum ad sepulturam, ac demum sepultum. De his igitur dicendum est, et obiter adjiciendum quoque quid B. Virgo in hoc mysterio passa sit, ut quamdam vulgi opinionem corrigamus ac refellamus.

SECTIO I.

Utrum Christi corpus in cruce pendens post mortem fuerit ita lancea vulneratum, ut ex latere ejus sanguis et aqua manaverint.

1. Ratio dubitandi esse potest, quia non videtur decuisse ut Christus post mortem novum vulnus acciperet, quia solum propter peccata nostra vulneratus est, ut eis mederetur; vulnus autem post mortem susceptum non poterat esse medicina peccati, cum neque rationem meriti neque satisfactionis habere posset. Simili enim ratione dicemus inferius, animam Christi post separationem a corpore nihil amplius passam esse; et D. Thom. fere eodem discursu intulit non debuisse Christi corpus in cineres redigi. Et confirmatur: nam, sicut decuit Christum ante mortem ab hominibus illudi et injuriose tractari, ita etiam decuit post mortem honorari, ut ejus virtus et

divinitas ostenderetur, ut Chrysostomus etiam notavit in demonstratione quod Christus sit Deus. Et hac ratione, speciali Dei providentia factum est ut honorifice sepeliretur; ergo. Propter hanc fortasse causam, quidam hæretici dixerunt Christi, corpus ante mortem fuisse lancea vulneratum. Cujus hæresis auctor dicitur fuisse Petrus Joannes, ut refert Guido Carmelita; et ex illo Castrus, lib. 5 contra hæres., verbo *Christus*, hæres. 10; et Præteolus, lib. 14 Elenchi hæresum, in 20.

2. *Corpus Christi post mortem de cruce pendens lancea perforatum.* — *Corpus suum Christus lancea aperire cur permisit.* — Dicendum vero est primo, corpus Christi post mortem, antequam de cruce deponeretur, lancea vulneratum esse, ejusque latus apertum. Assertio est de fide, quam contra prædictam hæresim definivit Clemens V, cum Concilio Viennensi, in Clem. de Summa Trin. et fide Cath., et probatur expressis verbis Joan. 19: *Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, sed unus militum lancea latus ejus aperuit.* Quæ verba, licet expressa sint, tamen ab illo hæretico ita corrupiebantur, ut per recapitulationem postrema verba exponeret, et loco illius præteriti, *aperuit*, poneret præteritum perfectum, *aperuerat*, ut facilius posset referri ad illud tempus in quo Christus adhuc vivebat. Quam falsam interpretationem damnare voluit prædictum Concilium, cum dixit: *Nos igitur ad tam præclarum Evangelistæ testimonium, et Sanctorum Patrum ac Doctorum communem sententiam, Apostolicæ considerationis (ad quam duntaxat hæc declarare pertinet) faciem convertentes, sacro approbante Concilio, declaramus prædictum Apostolum et Evangelistam Joannem rectum in præmissis facte rei ordinem tenuisse, narrando quod, Christo jam mortuo, unus militum lancea latus ejus aperuit.* Et verba Joannis satis convincunt, nam exponere, *aperuit*, id est, *aperuerat*, non est interpretari, sed corrumpere Scripturam. Deinde, adversativa illa, *sed unus militum*, etc., plane ostendit id factum esse ab uno milite, postquam alii decreverant Christi crura non frangere, eo quod eum jam mortuum invenissent. Ratio vero hujus facti si ex parte militis percutientis inquiretur, dicere possumus cum Chrysostomo, hom. 84 in Joan., et Cyril., lib. 12, cap. 39, id fecisse, ut vel exploraret an vere Christus mortuus esset, vel certe, si non esset, ut eum omnino interficeret, quod facere etiam potuit ut Ju-

dæis placeret, vel temeritate quadam ac ferocia militari. Ante vero quam mortuus existimaretur, nemo ausus esset tale vulnus infligere, tum quia in crucifixorum supplicio hoc non continebatur; tum maxime quia crucifixi mittebantur paulatim mori, nec solebat accelerari eorum mors aliis vulneribus inflictis. Et ideo, licet Judæi cuperent eo die crucifixorum corpora cito de cruce deponere, non sunt ausi eorum maturare mortem, sed a Pilato id petierunt. Si autem ex parte Dei et Christi ratio inquiratur, permisit ipse lancea latus suum aperiri, primo ut magis testata esset ac confirmata ejus mors; quis enim dubitaret mortuum, cujus latus post tot ac tanta tormenta lancea apertum conspiceret? Secundo, ut idem vulnus testimonium postea esset veræ resurrectionis, quemadmodum Thomæ fuit. Tertio, propter mysteria sanguinis et aquæ, quæ statim explicabimus. Propter quæ etiam voluit mortuus potius quam vivus hoc vulnus suscipere, ut prius intelligeretur consummata redemptio per mortem, a qua virtus sacramentorum fluxit, et per quam janua regni aperta est. Quæ omnia in apertione lateris, et in effusione sanguinis et aquæ significabantur. Et præterea voluit Christus ante hoc vulnus mori, ut non tam extrinseca necessitate ferientis militis, quam propria voluntate animam tradidisse crederetur.

3. *Dubium.*—*Eva de costa Adæ dormientis educta, figura Ecclesie de latere Christi defuncti formata.*—*Responsio.*—*Christum in sinistro latere lancea vulneratum verisimile est.*—Quod si quis inquirat quo in latere Christus fuerit percussus, dextro an sinistro, nullum firmum ac certum responsum præbere possumus, quia neque Scriptura id explicat, neque apud antiquos Patres aliquid hæc de re scriptum invenitur. Solum dicunt omnes in hoc mysterio impletum esse quod in Adamo et Eva fuerat præfiguratum, quando Eva de latere Adæ dormientis formata est in figuram Christi, de cujus latere dormientis in cruce formanda erat Ecclesia, ut significavit Paulus, dicens ad Ephes. 5: *Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia, et notavit Clemens Papa, in prædicta Clementina; et Eucherius, Rupert., et alii in Genesim; Hieronym., ad Ephes. 5; August., tract. 9 in Joann., et l. 9 in Genes. ad lit., c. 19; et Leo Papa, ep. 22, et alii quos retuli in priori tomo, q. 4, in comment. articul. 3. Quibus adde Tertull., lib. de*

Anima, c. 43, sic de Adamo loquentem: Inde deducimur etiam imaginem mortis jam tunc eum recensere; si enim Adam de Christo figurabat, somnus Adæ mors erat Christi dormituri in mortem, ut de injuria perinde lateris ejus, vera mater viventium figuraretur Ecclesia. Hinc Ambrosius, lib. 5 de Sacram., capite primo, sentit in eo latere fuisse Christum vulneratum, ex quo Eva formata fuit: *Quare (inquit) de latere? quia unde culpa, inde gratia; culpa per feminam, gratia per Dominum Jesum Christum.* Et Ruffinus, in Expos. Symb.: *Si quæris (inquit) cur non ex alio membro, sed ex latere potius produxisse dicatur aquam et sanguinem, videtur mihi in latere per costam mulier indicari, quia fons peccati et mortis de muliere prima, quæ fuit prima Adam costa, processit; fons redemptionis ac vitæ de secundi Adam costa producitur.* Conjectant autem viri docti et eruditi Evam de sinistro latere fuisse formatam, in quo vergit cor humanum, propter summum amorem qui inter virum et uxorem esse debet. Eam enim ob causam formata est femina ex viro, ut notavit D. Thomas, 1 p., q. 92, a. 2; et Augustinus, 12 de Civit., c. 26; Theodoret., Rupert., et alii in Gen. Hinc ergo conjicere possumus Christum in latere sinistro fuisse vulneratum, tum ut res figuræ responderet; tum etiam ut indicaretur summa ejus charitas erga sponsam Ecclesiam, cujus amore vulneratum erat cor ejus, juxta illud: *Vulnerasti cor meum.* Et eodem amore vulnerari voluit in ea potissimum parte corporis, qua ejus cor hominibus quasi patere posset, intelligerentque sibi apertum ostium, per quod in cor Christi ingredi, illicque possent requiescere. Unde Augustinus, in Manual., c. 23: *Longinus (inquit) aperuit mihi latus Christi lancea, et ego intravi, et ibi requiesco securus.* Possumus item litteralem rationem adjungere, quia si miles Christum vulneravit, exploraturus aut certe perfecturus mortem ejus, verisimile est cor ejus voluisse transfigere. Denique, si divina providentia hoc permisit, ut mors Christi esset magis testata et evidens, convenientius etiam fuit ut in sinistro latere percuteretur. Video tamen huic probabili conjecturæ obstare frequentem usum pingendi imagines crucifixi in dextro latere vulnerati; solet autem hæc pictura in Ecclesia habere auctoritatem, quoniam indicium est antiquæ traditionis et consensionis Ecclesie. Sed non constat hanc consuetudinem esse vel universalem, vel antiquam. Quare non est quod nos multum mo-

veat, quanquam nihil etiam sit temere affirmandum.

4. *De latere Christi in cruce verus sanguis et aqua manavit.*—*Cur sanguis et aqua de latere Christi manavit.*—*Sanguinis et aquæ de latere Christi manantis mystica significatio.*—Secundo dicendum est, verum sanguinem veramque aquam de latere Christi aperto fluxisse. Hæc conclusio est de fide, definita ab Innocentio, in cap. In quadam, de Celebrat. missarum, contra quosdam qui negabant existisse veram aquam, sed pituitam, seu phlegmaticum quemdam humorem, quem dicebant aquam appellatum, quia in eo aqua prædominatur. Verba autem Joannis in propria significatione esse intelligenda, semper Ecclesia intellexit, et veritas Scripturæ hoc requirit; nam in enarratione præsertim historiæ, non fuisse Joannes usus verbis impropriis et metaphoricis. Deinde inquiri cur aquam improprie interpretentur. Respondent, quia non poterat naturalis aqua de corpore humano naturaliter exire. Sed imprimis non defuerunt Catholici qui hoc negarent. Nam (ut refert Abulens., Parad. 2, c. 29 et 30) quidam dixerunt in corpore humano, cum primum recedit anima et incipit frigescere, naturaliter generari aquam per resolutionem phlegmatis, et ita potuisse accidere in corpore Christi. Quæ sententia præferenda esset præcedenti, si aliter veritas historiæ Evangelicæ consistere non posset; sed non indiget Evangelica veritas philosophica fictione. Quia nec vera aqua tam cito potuisset generari naturaliter, ubi non erat principium a quo generaretur; alioqui fluxisset etiam per foramina clavorum; et ex quocumque corpore humano jam mortuo post aliquas horas posset naturaliter aqua educi, quod repugnat experientiæ. Concedendum est ergo id non potuisse naturaliter fieri, nec tamen propterea negandum est fuisse veram aquam. Quia etiam non poterat de corpore mortuo naturaliter sanguis effluere, et nihilominus sanguinem proprie interpretamur, quod neque ipsi hæretici negare ausi sunt. Utrumque ergo miraculose accidisse ad mysterium aliquod significantum, Patres Ecclesie docent. Primo, ut veritas humanæ naturæ assumptæ illo testimonio probaretur, de quo dixit Joannes, 1 Canon., c. 5: *Tres sunt qui testimonium dant in terra, spiritus, aqua et sanguis.* Spiritus enim, clamore valido emissus, et in paternas manus commendatus, testis fuit, in Christo fuisse veram animam rationalem; sanguis vero et

aqua significarunt corpus Christi fuisse verum humanum corpus, compositum ex quatuor humoribus, quorum præcipuus est sanguis, et ex quatuor elementis, quorum unus est aqua, quæ ad hujusmodi ministerium magis erat accommodata quam cætera. Secundo, in sanguine et aqua significatum est Ecclesiam pretio sanguinis Christi fundandam atque abluendam esse. Utrumque enim fit per baptismum, qui in aqua confertur, et in sanguine Christi habet efficaciam, juxta illud Pauli, ad Ephes. 5: *Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ; et illud Joann. 5: Hic est qui venit per aquam et sanguinem, Jesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua et sanguine, id est, non in aqua tantum significativa, qualis erat in lavacris Judæorum, et in baptismo Joannis, sed in aqua quæ efficaciam haberet ex sanguine Christi jam effuso. Et propter hanc etiam causam, hæc effusio sanguinis Christi non est facta ante mortem, quia tota hæc virtus sanctificandi et fundandi Ecclesiam ex morte Christi potissimum dimanavit. Unde Ambrosius, lib. 5 de Sacram., cap. 1: *Quare aqua? quare sanguis? aqua, ut emundaret; sanguis, ut redimeret.* Et hoc sensu intelligendi sunt Patres, cum dicunt in hoc vulnere lanceæ, fluxuque sanguinis et aquæ, significatam esse Ecclesie formationem ex latere Christi dormientis in cruce, ut Cyprianus, lib. de Montibus Sina et Sion, in fine: *Percussus (inquit) in latere lancea, sanguis et aqua mixtus profusus fluebat, unde sibi Ecclesiam sanctam fabricavit.* Unde ulterius in hujusmodi sanguine et aqua significata sunt omnia sacramenta Ecclesie, quæ ex Christi morte habent efficaciam. Aqua enim indicat baptismum, qui est janua; sanguis vero Eucharistiam, quæ est finis et consummatio sacramentorum; et ideo sub his duobus reliqua comprehenduntur. Et hoc sensu dicunt etiam Patres, per hoc mysterium, indicatum esse omnia sacramenta de latere Christi manasse; citavi plures in priori tomo, disp. 39, sect. 3, quibus addi possunt Cyprianus, sermone de Pass. Christi, in fine, dicens: *De latere tuo fons egreditur in vitam æternam prosiliens, et infra: Ex hoc fonte non tantum ablutionis primæ, qua initiantur accedentes ad Christum, undas haurimus, sed et compunctionum et lacrymarum perennes effluunt rivi, misericordiarum suavitas, et totius pietatis effectus emanat. Tu, Domine, sacerdos sancte, qui in tempore iracundiæ factus**

es reconciliatio, sancti hujus sanguinis permanentem plenitudinem reliquisti, et beneficium hujus sancti liquoris in perpetuum tradidisti, et constituisti nobis inconsumptibiliter potum vivificum, crucis signum, et mortificationis exemplum. Et eleganter Tertullianus, de Baptism., cum c. 9 dixisset, etiam in passione sua Christum dedisse testimonium baptismo aquæ, cum vulneratus est, et aqua de latere prorupit, subdit cap. 16: *Est quidem nobis secundum lavacrum, et ipsum sanguinis, de quo Dominus: Habeo (inquit) baptismo tungi, cum jam tinctus fuisset; venerat enim per aquam et sanguinem, sicut Joannes scripsit, ut aqua tingeretur, sanguine glorificaretur; proinde ut nos faceret aqua vocatos, sanguine electos, hos duos baptismos de vulnere perfossi lateris emisit. Quia qui sanguinem ejus crederent, aqua lavarentur; qui aqua lavissent, etiam sanguinem potarent.* In quibus verbis tertium etiam mysterium indicat, in aqua, scilicet, et sanguine, duplex fidelium baptismum, nimirum sanguinis seu martyrii, et aquæ seu sacramenti baptismi significatum esse. Quod mysterium notavit clarius Ruffinus, dicta Expositione Symboli, dicens: *Potest etiam intelligi quod duplicem gratiam baptismi figuraverit: unam, quæ datur per aquæ baptismum; aliam, quæ per martyrium profusione sanguinis quaeritur.* Idem mysterium notavit Hieronymus, ep. 83 ad Ocean., dicens: *Latus Christi percutitur lancea; baptismi atque martyrii pariter sacramenta fundantur.* Ultimum mysterium adjungi potest ex eodem Ruffino, eodem loco, his verbis: *Hoc quidem mysticum est (videlicet effundere sanguinem et aquam). Ipse enim dixerat, quia flumina de ventre ejus procedent aquæ vivæ; sed produxit et sanguinem, quem petierant Judæi venire super se, et super filios suos. Produxit ergo aquam quæ credentes diluat; produxit et sanguinem, qui condemnet incredulos.*

5. *Dubium.*—*Responsio.*—*Sanguis et aqua de latere Christi permixta fluxerunt.*—Unum vero potest hoc loco desiderari, scilicet, quomodo sanguis et aqua fluxerint, an permixta vel separata. Nam in citato loco Cypriani, l. de Sina et Sion, dicitur effluxisse sanguis aqua mistus. Dicendum vero sine dubio est, exivisse impermixta et loco separata, tum quia hoc significant verba Joannis: *Fluxit sanguis et aqua*; tum etiam quia alias non potuisset aqua a sanguine discerni; et tamen in prædicto modo dicendi significatur, distincte potuisse cognosci et oculis videri. Quod signifi-

catum est etiam illis verbis: *Et qui vidit, testimonium perhibuit.* Non enim loquitur Joannes illis verbis de alia persona a se distincta, ut videntur intellexisse qui finxerunt, eum, qui Christum percussit, fuisse cæcum, appellatumque Longinum; atque illo liquore, qui de latere Christi exivit, visum recuperasse, atque ita de illo scriptum esse: *Vidit, et testimonium perhibuit.* Hoc enim apocryphum est. Neque ullo modo est verisimile, militem illum, qui Christum percussit, fuisse cæcum. Qualis enim esse potest cæcus miles? Neque enim constat appellatum esse Longinum, sed potius fertur centurionem eum qui exclamavit: *Vere Filius Dei erat iste*, fuisse Longinum illum qui postea martyr fuit, ut videre licet apud Lippomanum, t. 6, et Surium, t. 2, ex Metaphraste, die 25 Martii, et 16 Octobris. Igitur Joannes in tertia persona de seipso loquitur; ipse enim vidit, et testimonium perhibuit, et verum scribendo dixit. Non potuisset autem (nisi aliud miraculum non necessarium fingamus) videre aquam et sanguinem exeuntem, nisi discrete effluerent. Unde Cyprianus, ser. de Pass. Christi: *De latere (inquit) tuo fons egreditur in vitam eternam prosiliens, et de eadem consubstantialique origine divisis limitibus aqua et sanguis emanant, ad complementum perfectionemque totius justitiæ.* Duobus autem modis excogitari hoc potest. Primo, ut simul tempore aqua et sanguis exierint, per diversas tamen partes ejusdem foraminis; et si hoc modo factum est, non potuit fieri, sine novo miraculo, ut non permiscerentur.

6. Secundo intelligi potest, prius totum sanguinem exiisse, deinde vero aquam manasse. Et hic modus videtur facilior, et accommodatus tum ordini narrationis Joannis, tum etiam mysterio. Prius enim Christus suum sanguinem effudit; multique pie meditantur, totum sanguinem suum in passione fudisse, et in hujus rei signum ac testimonium, id, quod reliquum erat, accepto lanceæ vulnere profudisse. Postea vero effuso sanguine, et quasi pretio soluto, manavit aqua, quæ virtutem sanctificandi ab illo sanguine habitura erat. Unde Hieronymus, dicta epist. ad Oceanum, tractans simul hunc locum, et illum Joan. 3: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, etc.*, inquit: *Quia ab aquis ceperat, finivit in aqua.* Quod si per aquam, fidelem populum significatum esse interpretemur (solent enim in Scriptura aquarum nomine populi significari), recte etiam consonat ut post effusum om-

nino sanguinem de latere Christi, intelligatur Christianus populus, seu Ecclesiæ corpus de illius latere exivisse. Denique hæc etiam successio effusionis aquæ post sanguinis effusionem aptissima esse potuit, ut utriusque effusio clare ac distincte discerneretur. Ad rationem ergo dubitandi in principio positam, respondetur, quamvis vulnus lanceæ non fuerit necessarium ad meritum vel satisfactionem, ad mysterium autem et veritatis confirmationem fuisse utilissimum. Adde etiam, quoniam Christus ante hoc vulnus nondum totum suum sanguinem effuderat, atque effusum ostenderat, ideo quodammodo dici posse nondum fuisse finitum tempus patiendi in corpore. Illo autem vulnere suscepto, finita fuit abjectio passionis, et honor gloriosæ sepulturæ paulo post incæpit, in quo satis virtus et omnipotentia morientis demonstrata est, ut Chrysostomus, citato loco, et D. Thom. hic, art. 2, ad 1, adnotarunt.

SECTIO II.

Quomodo fuerit corpus Christi de cruce depositum, et ad sepulturam preparatum; quidve tunc Beata Virgo passa fuerit.

1. *Christi corpus de cruce depositum quomodo.*—Primo, de depositione corporis Christi Domini de cruce Evangelistæ nihil aliud dicunt, quam Josephum ab Arimathæa, virum nobilem, ac decurionem, seu senatorem populi, obtenta a Pilato facultate, deposuisse seu tulisse corpus Domini ut illud sepulturæ traderet. Quomodo autem id factum sit, neque Evangelistæ explicant, neque fere ab expositoribus aliquid additum reperio. Observari tamen potest primo, dupliciter posse intelligi Christum depositum de cruce. Primo, crucem simul cum corpore tollendo, seu elevando e foramine petræ, in quo posita fuerat, eamque in terra collocando, ac deinde clavis eductis corpus deponendo. Secundo, fieri potuit ut e cruce manente immota, et in suo loco erecta, corpus deponeretur. Quo autem horum modorum factum sit, non constat; et quidem prior videtur facilior, atque paucioribus indigens instrumentis; posteriorem tamen indicat communis Ecclesiæ pictura. Et fortasse, quamvis Pilatus dedit facultatem deponendi corpus, non intelligitur etiam illam dedisse ad tollendam crucem. Solet etiam hoc habere usus Republicæ, ut cum aliquis publice damnatur propter delicta publica et

scandalosa, vel corpus ejus maneat in loco supplicii, vel si datur facultas deponendi corpus, saltem maneat patibulum, quasi in signum supplicii ad aliorum terrorem. Hac ergo ratione fortasse accidit ut corpus deponeretur de cruce, non vero crux ipsa e proprio loco tolleretur. Atque hæc forsitan occasio fuit, ut crux eo tempore a Christianis non usurpareretur, neque in varias partes, pietatis ergo, divideretur, sed integra usque ad tempora Helenæ permaneret, atque ita reperiri posset subtus terram. Fortasse enim in eodem loco mansit usque ad eversionem Jerusalem, et casu factum est ut ruinis contacta fuerit. Quod significasse videtur Ambrosius, orat. de Obitu Theodosii, dicens: *Aperit itaque humum, deculit pulverem, tria patibula confusa reperit, quæ ruina contæxerat, inimicus absconderat; et infra: Poterat fieri ut patibula inter se ruina confunderet.*

2. *Objectio.*—*Responsio.*—Dices: quid obstare potuit quin B. Virgo, vel alii fideles, saltem clavos reservarent quos Josephus e cruce eduxerat? constat enim non fuisse a fidelibus custoditos, nam simul postea cum cruce ab Helena inventi sunt, ut Ambrosius supra refert, et vulgaris Ecclesiæ traditio habet. Dicere potest aliquis, clavos non fuisse extractos e cruce, sed ab ipsis fixis manentibus, manus ac pedes Christi depositos, quia fortasse ob temporis brevitatem ac celeritatem non licuit eis in eruendis clavis immorari. Tamen hic modus mihi non probatur, necesse enim fuisset foramina manuum ac pedum majora fieri, ut per clavorum capita extrahi possent; non est autem credibile pios homines ausos fuisse corpus Christi, quamvis mortuum, amplius lacerare, atque dirumpere; eo vel maxime quod nonnihil erat periculi, ne, dum Christi corpus hoc modo deponerent, os aliquod manuum pedumve confringerent. Unde communis sensus Ecclesiæ (quem pictura refert) est, Josephum adduxisse omnia instrumenta necessaria ad clavos eruendos, ut Christi corpus posset de cruce deponi. Potius ergo dicerem, eadem lege qua coactus fuit Joseph corpus tollere, et crucem immotam relinquere, coactum etiam fuisse clavos quoque in ea infixos tanquam potissima supplicii insignia instrumentaque relinquere. Unde, licet ad deponendum corpus Christi illos abstrulerit, fieri tamen potuit ut eos iterum in cruce figeret propter dictam causam. Quod si hæc ratio non probatur, ego quidem aliam probabilem non repe-